

مقررات مبارزه با پول شویی

معاملات و عملیاتی است که اشخاص با در دست داشتن اطلاعات و یا دلایل منطقی ظن پیدا کنند که این عملیات و معاملات به منظور پول شویی انجام می‌شود.

به موجب این مقررات، در صورتی که در مورد سمت متقاضی از نظر فرد اصلی یا نماینده بودن با اتکای به دلایل و شواهد متعارف، شبهه وجود داشته باشد و متقاضی از ارائه اطلاعات و مدارک پیش‌بینی شده امتناع ورزد، مؤسسه مالی می‌تواند از ارائه خدمات به او خودداری ورزد. همچنین، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مکلفند که به منظور شناسایی متقاضیان و مقابله با پول شویی، دستورالعمل داخلی مشخصی را تدوین کنند و پس از تصویب، برای حفظ استانداردهای لازم به اجرا بگذارند. این دستورالعمل باید شامل موارد زیر باشد:

۱) نحوه جمع‌آوری، طبقه‌بندی، نگهداری و تمرکز اطلاعات مربوط به هویت متقاضیان - اعم از فرد اصلی و نماینده.

۲) نحوه نگهداری مدارک مربوط به احراز هویت مشتریان و عملیات آنها.

۳) نحوه گزارش‌دهی موارد مشکوک و چگونگی تشخیص مواردی که باید به بانک مرکزی گزارش شود.

۴) پیش‌بینی برنامه‌های آموزشی مطلوب برای کارکنان به منظور شناسایی و پیشگیری از عملیات مشکوک.

۵) نظام کنترل‌های داخلی و تعیین مسوول یا مسوولان مربوط در هر شعبه یا واحد صنفی.

بنابراین مصوبه، مؤسسات مالی مکلف هستند که یکی از اعضای هیأت مدیره یا هیأت عامل یا یکی از مدیران اجرایی ارشد خود را با تصویب هیأت مدیره به عنوان مسوول امور مربوط به پول شویی به بانک مرکزی معرفی کنند.

بانک مرکزی هم مکلف است که یکی از واحدهای سازمانی خود را مسوول امور مربوط به این مقررات کرده و یک کمیته تخصصی ویژه زیر نظر یکی از اعضای هیأت عامل تشکیل دهد.

به موجب این مقررات، افتتاح حساب و ارائه هر گونه خدمات بانکی به مؤسسات و نهادهای اعتباری غیرمجاز ممنوع است و مؤسسات مالی مشمول این مقررات مکلفند که ظرف مدتی که توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود، نسبت به انسداد حساب‌های این گونه مؤسسات و قطع هر گونه خدمات بانکی به آنها اقدام کنند. اسامی و مشخصات این گونه مؤسسات و نهادها از سوی بانک مرکزی اعلام خواهد شد.

براساس آن بخش از مقررات مصوب شورای

▲ بانک‌ها برای جلوگیری از عملیات مشکوک، باید اطلاعات لازم را به دست آورند.

اشاره

پول شویی یا به عبارت دیگر، تطهیر پولی (Money Laundering) یک اصطلاح در بازارهای پولی است و به جریان تبدیل مبلغی پولی با منشاء غیرقانونی، به دارایی‌ها و پول‌های قانونی گفته می‌شود. منظور اصلی از مبارزه با جریان پول شویی هم تشخیص هویت صاحبان اینگونه وجوه و حوزه فعالیت آنها در زمینه مواد مخدر، رشوه‌خواری و ... است.

همانگونه که در شماره‌های قبل یادآور شده‌ایم، مبارزه با پول شویی، یکی از رویکردهای مؤسسات و نهادهای بین‌المللی همچون صندوق بین‌المللی پول است و از جمله شاخص‌های سلامت اقتصادی کشورها بشمار می‌رود و حرکت در این مسیر و همگامی با این روند جهانی، می‌تواند زمینه‌های حضور در بازارهای مالی جهانی و برخورداری از منافع آن را فراهم سازد. اما از آنجاییکه در حال حاضر، سیستم بانکی ایران به علت نداشتن مقررات مربوط به جریان پول شویی و عدم اقدام در راستای مبارزه با این جریان، نمی‌تواند به عنوان کارگزار بانک‌های خارجی ایفای نقش کند، لذا از چندی پیش، وضع مقررات ناظر بر پول شویی در دستور کار دولت و مؤسسات اقتصادی ذیربط قرار گرفته و به دنبال آن، لایحه مبارزه با جرم پول شویی در اواخر شهریور ماه ۸۱ به تصویب هیأت وزیران رسیده و برای طی مراحل قانونی به مجلس شورای اسلامی تقدیم شده است. این لایحه که متن آن را در شماره ۳۰ همین مجله درج کردیم، هم اکنون در کمیسیون مشترک قضایی و اقتصادی مجلس شورای اسلامی در دست بررسی

است.

از سوی دیگر، با توجه به نکاتی که در بالا به آنها اشاره کردیم، شورای پول و اعتبار همزمان با طی تشریفات قانونی لایحه مبارزه با جرم پول‌شویی، مقررات خاص ناظر بر پیشگیری از جریان پول‌شویی در مؤسسات مالی کشور را تدوین و تصویب کرد.

نگاهی به مقررات

براساس این مقررات که برای همه نهادهای مالی کشور لازم‌الاجرا خواهد بود، انجام هر یک از انواع عملیات بانکی توسط مؤسسات مالی برای اشخاص حقیقی و حقوقی که نزد مؤسسه مالی (یا توجه به ضوابط تعیین شده) ناشناخته باشند، ممنوع است.

مؤسسات مالی نیز مکلفند بر کلیه عملیات و معاملات مشتریان خود، با هدف شناسایی عملیات مشکوک، نظارت مستمر داشته باشند و نسبت به احراز کامل هویت مشتریان اقدام کنند. چنانچه متقاضی به نمایندگی از طرف شخص یا اشخاص دیگری تقاضای انجام عملیات بانکی کند، در این صورت، احراز هویت فرد اصلی هم علاوه بر نماینده، ضروری است.

مؤسسات مالی مشمول این مقررات عبارتند از: بانک‌های دولتی و غیردولتی، مؤسسات اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی، صرافیه‌های مجاز، صندوق تعاون و صندوق‌های قرض‌الحسنه و تعاونی‌های اعتبار فعال در چارچوب مسوبات شورای پول و اعتبار.

شایان ذکر است که منظور از عملیات مشکوک،

پول و اعتبار که به بررسی مدارک و ضوابط احراز هویت و شناسایی مشتری اختصاص دارد، هویت مشتریان باید با اخذ نسخه اصلی مدارک مشروحه زیر احراز شود و کلیه تصاویر نسخه‌های اصلی این مدارک هم باید در پرونده ذیربط نگهداری شود.

الف) اشخاص حقیقی: شناسنامه (کارت ملی) یا گواهینامه رانندگی معتبر یا گذرنامه معتبر.

ب) اشخاص حقوقی - اعم از ایرانی، خارجی، انتفاعی، غیرانتفاعی، خیریه و مشابه: اصل اسناد مربوط به ثبت شرکت، مؤسسه، سازمان و غیره - اساسنامه، شرکتنامه و مدارک معتبر مشابه در صورت لزوم به تشخیص مؤسسه مالی.

شناسایی متقاضی هنگام افتتاح انواع حساب‌ها برای شخص حقیقی باید به وسیله حداقل یکی از روش‌های زیر صورت گیرد:

- اخذ معرفی نامه معتبر که به امضای حداقل یک نفر از مشتریان شناخته شده بانک رسیده باشد.
- اخذ اطلاعات در مورد سوابق متقاضی از سایر بانک‌هایی که متقاضی با آنها رابطه مستمر بانکی داشته و یا دارد.

- استفاده از اطلاعات مندرج در جواز کسب یا گواهی اشتغال به کار و موارد مشابه.
- سایر روش‌های مطمئن به تشخیص مؤسسه مالی و تأیید کمیته نامبرده شده.

اطلاعات دریافتی باید علاوه بر مشخصات شناسنامه‌ای، شامل اطلاعات مربوط به شغل متقاضی و نشانی دقیق محل اقامت وی براساس مدارک مثبت باشد.

همچنین، برای شناسایی متقاضی در مواردی که افتتاح حساب توسط شخص حقوقی صورت می‌گیرد، باید اطلاعات زیر اخذ شود:

- ۱- موضوع فعالیت.
- ۲- صورت‌های مالی.
- ۳- اسامی و نشانی هیأت مدیره و مدیر عامل و سهامداران بیش از ۲۰ درصد در مورد شرکت‌ها و مؤسسان یا هیأت امنا و ارکان مشابه در مورد مؤسسات غیر تجاری.
- ۴- نام و نشانی حسابرس یا حسابرسان.

در مورد اشخاص حقوقی خارجی اخذ ترجمه رسمی اسناد و مدارک ثبت آن هم الزامی است.

این مقررات، مؤسسات مالی را موظف کرده است که مدارک و سوابق مربوط به افتتاح حساب و عملیات بانکی و احراز هویت مشتریان را به مدت پنج سال نگهداری کنند. این اسناد می‌تواند به صورت اصل، میکروفیلم، بایگانی الکترونیکی و مانند آن نگهداری شود:

- ۱- مدارک مربوط به افتتاح حساب مشتری.
- ۲- مدارک مربوط به احراز هویت مشتری.
- ۳- اسناد مدارک مربوط به معاملات مشتری یا بانک شامل حواله‌های ارزی داخلی و خارجی مشتری.
- ۴- گزارش موارد مشکوک.

علاوه بر این، مدارک مربوط به حساب‌هایی که بسته می‌شود نیز باید برای مدت پنج سال نگهداری شود. بر این اساس، مؤسسات مالی مکلفند هر پنج سال یکبار کلیه اطلاعات و اسناد مربوط به حساب‌های مشتریان را مورد بازبینی قرار داده و هرگونه تغییر در اطلاعات مزبور را در پرونده مشتری درج کنند. از سوی دیگر، مشتریان مؤسسات مالی هم مکلفند که هر نوع تغییر بعدی در اطلاعات ارائه شده خود را به اطلاع مؤسسه مالی برسانند و این موضوع باید در قراردادهای منعقد شده بین مؤسسه مالی و مشتری نیز قید شود.

عملیات بانکی مشکوک و نحوه گزارش‌دهی آن

براساس این مقررات، مؤسسات مالی مکلف هستند که ترتیباتی را اتخاذ کنند تا برای احتراز از فوت وقت، مسوول مربوط در هر شعبه یا واحد صنفی، بتواند موارد مشکوک را بلافاصله و بدون رعایت سلسله مراتب اداری مستقیماً و به صورت کاملاً محرمانه به مقام مسوول تعیین شده در این مقررات گزارش نماید. مقام مذکور نیز در صورت لزوم باید مراتب را بلافاصله به بانک مرکزی متعکس کند. بانک مرکزی هم گزارش موارد مشکوک را بلافاصله پس از آن که با توجه به امارات و قراین نسبت به صحت آن اطمینان یافت، به مراجع ذیربط ارجاع می‌دهد.

اعضای هیأت مدیره، مدیران یا کارکنان مؤسسات مالی به هیچوجه مجاز نیستند که اطلاعات موارد مشکوک مربوط به متقاضیان و مشتریان مظنون را در اختیار آنها و یا اشخاص ثالث قرار دهند. بانک مرکزی نیز موظف است که به منظور آشنایی مؤسسات مالی، آموزش‌های لازم را به آنها ارائه دهد. گزارش عملیات مشکوک بانکی باید متضمن این اطلاعات باشد: نوع عملیات، تاریخ، ساعت و مبلغ معامله، مشخصات و نشانی شخصی که معامله را انجام داده است، مشخصات ذینفع معامله، شماره حساب‌هایی که جهت انجام معامله و یا انجام عملیات بانکی مورد استفاده قرار گرفته است، قراین و دلایل سوءظن.

در این خصوص بانک مرکزی فرم مشخصی را بری تهیه گزارش مذکور تدوین و ابلاغ خواهد کرد. همچنین، بانک‌ها مکلفند که به هنگام فروش

انواع چک‌های مسافرتی، هویت خریدار را احراز و امضای وی را در محل تعیین شده برای امضای خریدار بر روی چک اخذ نمایند. به هنگام ارائه این چک‌ها به مؤسسات مالی نیز باید هویت آورنده احراز شود و چک به امضای وی برسد.

این مقررات برای واحدهای بانکی مستقر در مناطق آزاد تجاری - صنعتی نیز لازم‌الاجرا خواهد بود.

عملیات بانکی با مبالغ جزئی (در حدی که به پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد) از شمول این مقررات مستثنا است.

گفتنی است که از نظر این مقررات، منظور از پول شویی، انجام عملیات بانکی در مؤسسات مالی برای مقاصد زیر است:

الف) تحصیل و نگهداری یا استفاده از مالی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم حاصل شده است.

ب) معاونت با شخص یا اشخاص دیگر به منظور:

- تبدیل یا انتقال مالی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم حاصل شده است، با قصد پنهان کردن یا تغییر شکل دادن منشأ غیرقانونی آن مال یا کمک به شخصی که در ارتکاب جرم دخالت داشته است، به منظور جلوگیری از تعقیب کیفری وی.

- پنهان کردن یا تغییر شکل دادن ماهیت واقعی، منشأ، محل وقوع، نقل و انتقال، جابه جایی یا مالکیت مالی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم حاصل شده است.

به موجب این مقررات، تأمین مالی فعالیت‌های تروریستی حسب اعلام مراجع ذیربط نیز مشمول این مقررات است. منظور از عملیات بانکی در این مقررات هم انجام اموری از قبیل موارد زیر است:

- حواله.
- خرید و فروش ارز - اعم از نقدی، حواله‌ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه.
- صدور ضمانت‌نامه.
- گشایش اعتبارات اسنادی.
- وصول اسناد، بروات و چک.
- اجاره صندوق امانات.
- صدور انواع چک‌های بانکی.
- افتتاح انواع حساب‌ها.
- اعطای تسهیلات.

- سایر عملیات بانکی، از جمله خدمات مربوط به کارت‌های پرداخت الکترونیکی و بانکداری الکترونیکی.